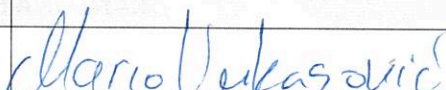

PROGRAM
ZAŠTITE, OČUVANJA, KORIŠTENJA I PROMOCIJE ZAŠTIĆENIH PRIRODNIH PODRUČJA
KANTONA SARAJEVO ZA 2022. GODINU

Sarajevo, august 2022. godine

Pripremili:	Kontrolisao:
Elma Karović, stručni rukovodilac Sektora za zaštićena prirodna područja	DIREKTOR Asad Jelešković, dipl.ing.polj.
Upravni odbor KJU za zaštićena prirodna područja	Utvrdjuje
Mario Vukasović, predsjednik Upravnog odbora	

Sadržaj:

I UVODNI DIO	4
II DEFINISANE AKTIVNOSTI KOJE SE PLANIRAJU REALIZOVATI NA ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA NA NIVOU JAVNE USTANOVE	4
II 2. Plan zaštite divljači	5
II 2. Operativni plan zaštite od požara	5
II 3. Redizajn web stranice	5
II 4. Nadzornička služba zaštite prirode u Javnoj ustanovi	6
II 5. Edukacija zaposlenika	6
II 6. Studijska putovanja	6
III DEFINISANE AKTIVNOSTI IZ PLANOVA UPRAVLJANJA I PRIVREMENIH UPRAVLJAČKIH SMJERNICA	7
III 1. Spomenik prirode "Skakavac"	7
III 2. Spomenik prirode "Vrelo Bosne"	8
III 3. Zaštićeni pejzaž "Bijambare"	9
III 4. Zaštićeni pejzaž "Trebević"	11
III 5. Zaštićeni pejzaž "Bentbaša"	12
IV PREGLED PROJEKATA JAVNE USTANOVE	13
IV. 4.1. Kapitalni projekti	13
IV. 4.2. Ostali projekti	13
IV. 4.3. Status apliciranih projekata u 2021. godini	15
IV. 4.4. Projekti u fazi realizacije drugih institucija	15

Na osnovu člana 27. Zakona o ustanovama („Službeni list R BiH“, br. 6/92, 8/93 i 13/94), člana 156. stav 2. Zakona o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj 66/13) i člana 26. Pravila Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja broj: 01-144-I U.O./17 od 27.06.2018. godine, Upravni odbor Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja na Četvrtoj redovnoj sjednici održanoj dana 11.08.2022. godine utvrdio je

PROGRAM ZAŠTITE, OČUVANJA, KORIŠTENJA I PROMOCIJE ZAŠTIĆENIH PRIRODNIH PODRUČJA KANTONA SARAJEVO ZA 2022. GODINU

I UVODNI DIO

Program zaštite, očuvanja, korištenja i promocije zaštićenih prirodnih područja Kantona Sarajevo za 2022. godinu, je izrađen na osnovu važećih planova upravljanja zaštićenih područja Kantona Sarajevo i privremenih upravljačkih smjernica za Spomenik prirode “Skakavac”, te je usklađen s raspoloživim finansijskim sredstvima koji su utvrđeni u Budžetu Kantona Sarajevo za 2022. godinu i prihodima koje Javna ustanova ostvari po osnovu naplate, donacija i transfera.

Drugi izvori finansiranja Javne ustanove su projekti koje kandiduje prema EU fondovima.

Zaštićena prirodna područja Kantona Sarajevo čine 2,46% ukupne površine Kantona Sarajevo.

Program sadrži tri poglavlja i to:

- definisane aktivnosti koje se planiraju realizovati na svim zaštićenim prirodnim područjima Kantona Sarajevo kojim upravlja Javna ustanova,
- definisane aktivnosti iz važećih planova upravljanja i privremenih upravljačkih smjernica,
- aktivnosti koje nisu definisane planovima upravljanja.

Nadzor nad zakonitošću rada Javne ustanove provodi Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo. Organ upravljanja Javnom ustanovom je Upravni odbor, organ kontrole poslovanja je Nadzorni odbor, dok je organ rukovođenja direktor Javne ustanove.

II DEFINISANE AKTIVNOSTI KOJE SE PLANIRAJU REALIZOVATI NA ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA NA NIVOU JAVNE USTANOVE

U daljem dijelu teksta biće navedene planirane aktivnosti koje će obuhvatati realizaciju aktivnosti na svim zaštićenim područjima Kantona Sarajevo koje su pod ingerencijom ove Jvne ustanove.

I 2. Plan zaštite divljači

Na osnovu usvojenog Plana zaštite divljači za 2022. godinu planirane su slijedeće aktivnosti:

1. Monitoring i procjena zdravstvenog stanja divljači, šišmiša i vodenih ptica na zaštićenim prirodnim područjima Kantona Sarajevo;
2. Terenski izlazak eksperata za uzorkovanje odgovarajućeg materijala za parazitološke, mikrobiološke i molekularno - dijagnostičke pretrage divljači, šišmiša i vodenih ptica na zaštićenim prirodnim područjima Kantona Sarajevo;
3. Priprema i ispitivanje prikupljenih uzoraka u ovlaštenim i akreditiranim laboratorijama;
4. Provođenje i kontrola antiparazitnog tretmana divljači u zaštićenim prirodnim područjima Kantona Sarajevo kod kojih je dijagnostičkim pretragama ustanovljeno prisustvo parazita;
5. Izrada završnog izvještaja o procjeni zdravstvenog statusa divljači, šišmiša i vodenih ptica na zaštićenim prirodnim područjima Kantona Sarajevo s prijedlogom mjera za poboljšanje zdravstvene zaštite ovih vrsta i izrade smjernica za kontrolu i prevenciju eventualno ustanovljenih patogena;
6. Postavljanje kamera za monitoring divljači na zaštićenim područjima i nabavka hrane za prihranjivanje divljači.

U cilju provođenja navedenih aktivnosti i mjera zaštite divljači, s Veterinarskim fakultetom Univerziteta u Sarajevu zaključen je Ugovor o pružanju usluga na procjeni zdravstvenog stanja divljači u zaštićenim područjima. Plan zaštite divljači se radi od 01.04.2022. godine i traje godinu dana (do 01.04.2023. godine) kako bi se obuhvatile faze monitoringa odnosno u svim godišnjim dobima.

II 2. Operativni plan zaštite od požara

Javna ustanova je u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju planova za zaštitu šuma od požara („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 31/12) je izradila Operativni plan zaštite od požara za zaštićena prirodna područja za 2022. godinu i isti je dostavljen Ministarstvu privrede Kantona Sarajevo - Upravi za šumarstvo na znanje.

II 3. Promocija zaštićenih prirodnih područja /Redizajn web stranice

Promocija zaštićenih prirodnih područja Kantona Sarajevo kao i Javne ustanove je kontinuirana aktivnost i ista se provodi kroz različite vidove promocije. Promotivne aktivnosti se provode putem službene web stranice www.zppks.ba i facebook stranice „Kantonalna javna ustanova za zaštićena prirodna područja“. Također promocija se provodi i putem printanih i elektronskih sredstava informisanja (putem gostovanja na tv i radijskim emisijama, putem različitih portala, organizacije manifestacija i značajnih ekoloških datuma na zaštićenim prirodnim područjima).

Isto tako u sklopu projekta „Zaštita i promocija biodiverziteta i geodiverziteta kroz jačanje informaciono-tehničkih (IT) servisa u zaštićenim područjima Kantona Sarajevo“, koji je finansiralo Federalno ministarstvo okoliša i turizma uspostavljena je i redizajnirana web stranica sa *user friendly* sadržajima koji su približeni korisnicima i tehničkim mogućnostima koji adekvatan način prikazuju prirodne i kulturno-historijske vrijednosti zaštićenih prirodnih područja.

II 3. Nadzornička služba zaštite prirode u Javnoj ustanovi

Tokom 2022. godine se provode kontinuirane aktivnosti na zaštiti, održavanju i očuvanju prirodnih vrijednosti, a ogledaju se u sljedećem:

- ▮ Neposredan nadzor u zaštićenim prirodnim područjima,
- ▮ Provođenje mjera protivpožarne zaštite,
- ▮ Nadzor nad upravljanjem otpada na zaštićenim područjima,
- ▮ Provođenje mjera iz Plana zaštite divljači na zaštićenim prirodnim područjima Kantona Sarajevo,
- ▮ Nadzor nad održavanjem i čišćenjem putnih komunikacija i vodnih tijela u zaštićenim područjima,
- ▮ Kontrola rada s mjerama zaštite fizičkih i pravnih lica koja obavljaju odgovarajuće djelatnosti u zaštićenim područjima,
- ▮ Saradnja s nevladinim sektorom, udruženjima i lokalnom zajednicom koja gravitira u obuhvatu zaštićenih prirodnih područja.

Za realizaciju gore navedenih aktivnosti zaduženi su nadzornici prirode i stručni saradnici Javne ustanove. Nadzornici će pratiti eventualne promjene prirodnih vrijednosti, preduzimati preventivne mjere zaštite (dežure na terenu vezane za sprečavanje pojave bespravniha sječa, krivolova, pojave požara, prikupljanja podataka koja su vezana za divljač i sl.), nadzirati djelatnosti fizičkih i pravnih lica koje moraju biti u skladu s dozvoljenim mjerama, davati inicijalne informacije o području i sl.

II 4. Edukacija uposlenika

S obzirom na djelatnost koju Javna ustanova obavlja te praćenje zakonskih procedura i standarda planirane obavezne su edukacije na godišnjem nivou- Posebnu pažnju treba posvetiti segmentu obuke i edukacije uposlenika iz segmenta zaštite od požara. U okviru organizovane obuke koja će se provoditi od strane stručnih lica iz ove oblasti obaviti će se upoznavanje zaposlenika sa opasnostima i mjerama za zaštitu od požara, edukacija zaposlenika u rukovanju opremom za početno gašenje požara, te provjera i ocjena znanja uposlenika iz ove oblasti.“

II 5. Studijska putovanja

Ukoliko se steknu uslovi Javna ustanova će organizovati studijske posjete drugim zaštićenim područjima u zemljama regiona i Evropske unije s ciljem razmjene iskustava uposlenika zaštićenih područja. Na studijske posjete će ići različiti profili uposlenika zavisno od tema koje budu aktuelne i u zavisnosti oc oblasti koje budu prezentovane.

III DEFINISANE AKTIVNOSTI IZ PLANOVA UPRAVLJANJA I PRIVREMENIH UPRAVLJAČKIH SMJERNICA

III 1. Spomenik prirode "Skakavac"

Očuvanje staništa i vrsta

Upravljanje šumama predstavlja kompleksan koncept čiji monitoring podrazumijeva kontrolu kvaliteta šuma preko procjene zdravstvenog stanja i vitalnosti šumskih ekosistema do razvoja praćenja promjena stepena biodiverziteta u šumama posebne namjene uključujući efekte na zemljište i vodu. Sveobuhvatna primjena u praksi je riješena na način da se čuvanje šuma od bespravnih sječa i zaštita šuma u smislu kontrole prisustva šumskih štetnika odvija u skladu s utvrđenim zakonskim procedurama. U cilju provođenja efikasnijih mjera zaštite šuma, sa Šumarskim fakultetom Univerziteta u Sarajevu zaključen je Ugovor o pružanju usluga na procjeni zdravstvenog stanja šuma u zaštićenim područjima. Sanitarna sječa se organizuje u skladu sa Sporazumom koji je zaključen sa KJP "Sarajevo – šume" d.o.o. Sarajevo.

Monitoring kvaliteta vode za piće je od primarnog značaja za postizanje visokog nivoa zaštite životne sredine kao cjeline i zaštite ljudskog zdravlja, te je isti redovna aktivnost Javne ustanove.

Ispitivanje i analiza stanja zemljišta je monitoring koji će se nastaviti i u ovoj godini u saradnji s Federalnim zavodom za agropedologiju. Cilj monitoringa jeste da se utvrde nivoi zagađenja zemljišta teškim metalima i organskim polutantima (PAH - policiklični aromatski ugljikovodici), definišu zone rizika te predlože hitne mjere prevencije i sanacije eventualnog zagađenog područja.

Iz gore navedenog planiramo sljedeće monitoringe:

- *Zaštita šuma,*
- *Mikrobiološka i fizičko-hemijska analiza vode,*
- *Nastavak monitoringa zemljišta ,*
- *Monitoring livadskih zajednica,*
- *Monitoring zdravstvenog stanja divljači.*

Razvoj infrastrukture područja

Područje Skakavca ima značajnu prednost što se tiče prirodnih resursa, a zahvaljujući tome i priliku za razvoj održivog zelenog turizma. Preduslov za aktivni razvoj je obnova infrastrukture, razvoj novih turističkih ponuda, sigurnost infrastrukture, novi marketinški pristup području i uspostavljanje funkcionalnog turizma na otvorenom. U 2022. godini se realizuju slijedeće aktivnosti:

- Izrada Plana upravljanja posjetiocima,
- Izrada Glavnog projekta Rekonstrukcije staze pod vodopad Skkaavac

- Označavanje i digitalno mapiranje pješačkih i planinarskih staza,
- Nabavka i ugradnja mobilijara za šire područje Skakavca.

Promocija područja

Javna ustanova već duži niz godina u saradnji s različitim organizacijama realizuje događaje koji svojim sadržajem promovišu zaštićena područja Kantona Sarajevo.

Planiran je događaj "Skakavac trail" – brdsko trčanje u saradnji s Planinarskim društvom Skakavac" koji će se održati 3. septembra 2022. godine. Tradicionalno takmičenje u planinskom trčanju u kojem učestvuju trkači iz regiona i Evrope.

III 2. Spomenik prirode "Vrelo Bosne"

Zbog velike raznolikosti staništa i vrsta Javna ustanova planira praćenje i aktivnosti s ciljem njihovog očuvanja.

Očuvanje staništa i vrsta

U cilju unapređenja upravljanja prirodnim vrijednostima vršiće se kontinuirani monitoring stanja zajednica šume crne johe, kao i nešumskih ekosistema s osvrtom na pojavu i širenje stranih invazivnih vrsta. Pažnja će biti usmjerena na japanski dvornik (*Reynoutria japonica*) i ambroziju (*Ambrosia artemisiifolia*).

U cilju očuvanja ekosistema livada s brojnim vrijednim vrstama biljaka, planiramo organizovati redovnu kosidbu ovih staništa u prvoj i drugoj zoni zaštite kako isti ne bi podlegli daljnjem procesu primarne sukcesije i zarasli u šume. Planiranim aktivnostima sačuvaće se izvorna vegetacija.

Na području Spomenika prirode "Vrelo Bosne" planirano je uzorkovanje i ispitivanje vode na sadržaj teških metala i to olova (Pb), kadmija (Cd), cinka (Zn) i arsena (As).

Također planirano je crpljenje otpadne vode i čišćenje sabirnih separatora bioprečistača na fijakerskom stajalištu.

Monitoring otpadnih vode je redovna aktivnost Javne ustanove i ista je od primarnog značaja u cilju postizanja dobrog stanja vodnih tijela bioprečistača. Za uzorkovanje i analizu stanja kvaliteta otpadnih voda zadužena je ovlaštena laboratorija.

Ispitivanje i analiza stanja zemljišta je monitoring koji će se nastaviti i u ovoj godini u saradnji s Federalnim zavodom za agropedologiju koji će predmetne usluge provoditi u okviru svojih programskih aktivnosti.

Velika aleja je spomenik oblikovane prirode i vrtne arhitekture na kojoj Javna ustanova planira izvršiti sanacione radove i to vađenje panjeva zaostalih od prethodnih sječa s ispunjavanjem rupe od panja i poravnanjem površine, te priprema za sadnju mladim sadnicama platana i divljeg kestena.

Uklanjanje stabala i sanacija stabala koja su jako napadnuta truležnicama na području Spomenika prirode.

Razvoj infrastrukture područja

U tekućoj godini Javna ustanova planira izvršiti izgradnju šetnica i postavljanje mobilijara te ambijentalno uređenje Stojčevca s ciljem da se smanji pritisak posjetilaca u prvoj zoni zaštite Spomenika prirode. Na osnovu idejnog projekta uređenja infrastrukture kompleksa Stojčevca, planiramo uređenje i opremanje urbanog mobilijara, prilagođenog ambijentu i kapacitetu prostora. Predviđene su i druge aktivnosti i to:

1. Uređivanje staza, signalizacije i njihovo postavljanje,
2. Uklanjanje starih mostova i njihova izgradnja na Vrelu Bosne u skladu sa procijenjenom vrijednosti
3. Pokretanje tenderske procedure adaptacije javnog toaleta,
4. Sanacija javne rasvjete,
5. Uređenje oko vrela i vodnih površina,
6. Sječa i sanacija stabala na Vrelu Bosne,
7. Postavljanje mobilnih wc kabina na području Stojčevca.

❖ Promocija područja

Obilježavanje 22. marta Svjetskog dana voda upriličeno je na području Spomenika prirode "Vrelo Bosne" gdje su učenici osnovne škole „Nafija Sarajlić“ iz Sarajeva izveli bogat i interesantan program. Bilo je prisutno oko 60 učenika.

Na ovom prostoru obilježen je i 22. maja Svjetskog dana biološke raznovrsnosti. U pratnji ornitologa, učenici osnovne škole „Vrhbosna“ iz Sarajeva i drugi posetioци su imali priliku upoznati se s nekom od 112 vrsta ptica na Vrelu Bosne, gledati ih dvogledom i slušati njihov pjev. U događaju je učestvovalo oko 50 učenika.

Biciklijada koju tradicionalno organizujemo na ovom prostoru planirana je 22. septembra na kojoj će učestvovati učenici ilidžanskih osnovnih i srednjih škola.

III 3. Zaštićeni pejzaž "Bijambare"

Očuvanje staništa i vrsta

Na području Zaštićenog pejzaža „Bijambare“ se vrše redovne mjesečne mikrobiološke i fizičko-hemijske analize vode za piće, kao i kontrole rezidualnog hlora iz vodnog objekta.

Također, tokom godine predviđeno je i crpljenje otpadne vode i čišćenje sabirnih separatora bioprečištača na lokalitetu Informativno-edukacionog centra Bijambare koje obavlja pravno lice koje je registrovano za datu djelatnost.

Monitoring otpadnih voda je redovna aktivnost Javne ustanove i ista je od primarnog značaja u cilju postizanja dobrog stanja vodnih tijela. Za uzorkovanje i analizu stanja kvaliteta otpadnih voda zaduženo je pravno lice koje je ovlašteno za date usluge.

Na području Zaštićenog pejzaža "Bijambara" redovno se kosi u cilju sprečavanja širenja sukcesije i očuvanja livadskih vrsta na području. Iz navedenih razloga planirano je košenje livada u drugoj i trećoj zoni zaštite zaštićenog pejzaža.

Sanitarnu sječū Javna ustanova planira izvršiti u skladu s praksom održavanja dobrog zdravstvenog stanja šuma. Sanitarnu sječū i radove izvode KJP "Sarajevo-šume" d.o.o. Sarajevo dok će pregled zdravstvenog stanja šuma i monitoring potkornjaka, pored Nadzorničke službe i stručne službe Javne ustanove, vršiti i davati stručna usmjerenja Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Ispitivanje i analiza stanja zemljišta je monitoring koji će se nastaviti i u ovoj godini i kojim će se utvrditi nivo zagađenja zemljišta teškim metalima i organskim polutantima, te predložiti hitne mjere prevencije ukoliko nalazi pokažu da je potrebno.

Monitoring biodiverziteta se radi svake pete godine radi praćenja stanja biodiverziteta u zaštićenom pejzažu "Bijambare" gdje su postavljene trajne ogledne plohe koje reprezentuju sve ekosisteme koji su u zaštićenom pejzažu. Tako su 4 eksperimentalne plohe postavljene u šumskom, po jedna na livadskom ekosistemu, kamenjaru i tresetištu. Na eksperimentalnim plohama je utvrđeno trenutno stanje diverziteta nad kojim treba dalje raditi kontinuirani monitoring vrsta u usporedbi sa prvobitnim stanjem odnosno prethodnim rezultatima.

Potpisati će se ugovori za monitoring izvorskih puževa kao skupine organizama koja je pokazatelj kvalitete vodotoka, te će na ovaj način se po prvi put koristiti fauna kao indikator stanja u ekosistemima. Takođe potpisati će se ugovori za monitoring gmizavaca vodozemaca, kao monitoring orhideja, te izrada smjernica za restauraciju tresetišta. Sva istraživanja provesti će se u 2023 godini.

Razvoj infrastrukture područja

U cilju realizacije aktivnosti koja se odnosi na obnovu ulaznog portala i izgradnju dodatnog toaleta na ulazu u Zaštićeni pejzaž, a koji će se realizovati u skladu sa usvojenim idejnim projektom, planirano je pokretanje aktivnosti na pribavljanju dozvola i druge potreben dokumentacije. Uporedo, u cilju urednog snabdjevanja pitkom vodom pokrenuće se i aktivnosti na izradi Glavnog projekta za rekonstrukcije i dokgradnje vodovodnog sistema kao i pribavljanje potrebnih dozvola za njegovu izgradnju. Na području Bijambara u cilju uspostave novog kocepta speleoturizma radiće se Plan arheološkog istraživanja terena na lokalitetu prahistorijskog nalazišta Gornja bijambarska pećina, a nakon čega se može pristupiti uređenju u turističke svrhe, budući da je ovaj lokalitet arheološko nalazište.

❖ Promocija područja

U sklopu obilježavanja značajnih ekoloških datuma, na ovom području obilježeni su i planiramo obilježiti sljedeće značajne ekološke datume:

Obilježavanje Svjetskog dana šuma upriličeno je na Bijambarama 21. marta gdje je učenicima osnovne škole „Srednje“ iz Srednjeg održano predavanje o značaju šuma, važnosti njihove zaštite i bijambarskim pećinama. Na manifestaciji je bilo prisutno oko 60 učenika.

Krajem mjeseca septembra planiran je sajam „Zlatne boje“ na Bijambarama gdje će lokalna zajednica izložiti svoje domaće proizvode i rukotvorine.

Tokom oktobra bit će na Bijambarama obilježen mjesec zaštite od požara gdje će pripadnici Profesionalne vatrogasne brigade Kantona Sarajevo održati predavanja učenicima neke od škola s područja kantona.

III 4. Zaštićeni pejzaž “Trebević”

Očuvanje staništa i vrsta

U cilju očuvanja ekosistema planinskih livada s brojnim vrijednim vrstama biljaka, planiramo organizovati redovnu kosidbu ovih staništa u Drugoj i Trećoj zoni zaštite kako isti ne bi podlegli procesu primarne sukcesije i zarasli u šume. U slučaju zarastanja, vrijedne vrste biljaka i ekosistema mogle bi biti zauvijek izgubljene za prostor. Planiranim aktivnostima sačuvaće se izvorna vegetacija Trebevića.

Sanitarnu sječū Javna ustanova planira izvršiti u skladu s praksom održavanja dobrog zdravstvenog stanja šuma. Sanitarnu sječū i radove izvode KJP “Sarajevo-šume” d.o.o. Sarajevo, dok će pregled zdravstvenog stanja šuma i monitoring potkornjaka, pored Nadzorničke službe i stručne službe Javne ustanove, vršiti i davati stručna usmjerenja Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Ispitivanje i analiza stanja zemljišta je monitoring koji će se nastaviti i u ovoj godini i kojim će se utvrditi nivo zagađenja zemljišta teškim metalima i organskim polutantima, te predložiti hitne mjere prevencije ukoliko nalazi pokažu da je potrebno. U tom kontekstu Federalni zavod za agropedologiju će u okviru svojih programskih aktivnosti provesti monitoring zemljišta.

Održavanje i razvoj infrastrukture

➤ Kontinuirano održavanje staza unutar zaštićenog područja

U prostoru postoji dovoljno pješačkih i planinskih staza, te edukaciona staza, koje su izgrađene u dužini od 17 km i 2 km asfaltiranih staza.

Zbog velikog broja staza kojih ima na području, Javna ustanova planira svake godine njihovo održavanje, opremanje i eventualnu zamjenu oštećene opreme. Posebnu pažnju prilikom održavanja će imati šetnica od parkinga do vidikovca na području.

➤ Razvoj infrastrukture područja

Planom upravljanja predviđena je izgradnja info-punkta i adrenalinskih sadržaja, ali Prostorni plan posebnog obilježja Zaštićenog pejzaža “Trebević” nije usvojen tako da pripremu projekta za adrenalinske sadržaje i info-punkt koji su planirani Planom upravljanja prolongiramo do donošenja navedenog dokumenta.

Promocija područja

Utrka Trebević trail održan 5. februara 2022. godine na Trebeviću povodom jubileja otvaranja XIV Zimskih olimpijskih igara. U trci su učestvovala 63 takmičara iz Bosne i Hercegovine.

Na ovom području 22. aprila upriličeno je obilježavanje Dana planete Zemlje gdje su učenici osnovne škole „Vrhbosna“ iz Sarajeva i Četvrtе gimnazije sa lldže izveli recital sastavljen od ekoloških slogana, a nakon toga su im speleolozi održali predavanje o ovom datumu te o eko-sistemima pećina na zaštićenim područjima Kantona Sarajevo i njihovoj ugroženosti od klimatskih promjena. Takođe postavljene su kućice za šišmiše da bi se skrenula pažnja i podigla svijest o važnosti zaštite ovih vrijednih vrsta. U obilježavanju je učestvovalo oko 70 učenika.

Svjetski dan zaštite okoliša 5. juni obilježavanje obilježen je na području Trebevića gdje su učenici Srednje škole poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti iz Sarajeva učestvovali u aktivnosti čišćenja i uređenja zaštićeno područje Trebevića zajedno sa nadzornikom prirode i radnicima na održavanju područja. U obilježavanju je učestvovalo oko 40 učenika.

III 5. Zaštićeni pejzaž “Bentbaša”

Zaštita staništa i vrsta

Javna ustanova planira uklanjanja stabala žljezdastog pajasena (*Ailanthus altissima*), košenje invazivnih zeljastih biljnih vrsta, npr. ambrozije (*Ambrosia artemisiifolia*), japanskog dvornika (*Reynoutria japonica*), te ostalih invazivnih vrsta, utvrđenih po smjericama od strane Šumarskog fakulteta Univerziteta Sarajevo.

Takođe je planirano uklanjanje drugih korovskih vrsta na području Aleje ambasadora u širini 5 metara od aleje te zaštita zasađenih stabala u aleji od mogućih šteta tokom kosidbe i postavljanje podrške stablima. Po potrebi planirana je i zamjena značajno oštećenih stabala u Aleji ambasadora.

U cilju očuvanja ekosistema livada s brojnim vrijednim vrstama biljaka, planiramo organizovati redovnu kosidbu ovih staništa u prvoj i drugoj zoni zaštite kako isti ne bi podlegli daljnjem procesu primarne sukcesije i zarasli u šume. Potrebno je napomenuti da ovo zaštićeno područje ima izrazito visok stepen biodiverziteta.

Ispitivanje i analiza stanja zemljišta je monitoring koji će se nastaviti i u ovoj godini i kojim će se utvrditi nivo zagađenja zemljišta teškim metalima i organskim polutantima, te predložiti hitne mjere prevencije ukoliko nalazi pokažu da je potrebno.

Razvoj infrastrukture područja

Na ovom području je potrebna konstantna pažnja upravitelja u smislu održavanja, popravki i dopune mobilijara, upravljanja otpadom i čišćenja staza od nepoželjne vegetacije itd. Ujedno, u gornjem tekstu je navedeno da se osposobljavaju penjališta po područjima, tako da planiramo izradu vodiča za penjače na lokalitetu Babin zub kao i označavanje informativnim tablama. Planiramo i izradu speleoloških mapa na području.

Također, izvršićemo obnavljanje graničnika za sprečavanje kretanja motornih vozila kroz glavnu šetnicu Zaštićenog pejzaža "Bentbaša" ali i postavljanja novog mobilijara odnosno klupa i korpi za otpadke.

IV REGLED PROJEKATA JAVNE USTANOVE

IV. 4.1. Kapitalni projekti

IV. 4.1.1. Naziv projekta: „Osnivanje Planinske botaničke bašte na području Zaštićenog pejzaža Trebević“

Kratak sadržaj:

Projekat „Osnivanje Planinarske botaničke bašte na području Zaštićenog pejzaža Trebević“ je sufinansiran od strane Federalnog ministarstva okoliša i turizma dok će preostali iznos sredstava koji budu potrebni prilikom realizacije obezbijediti Javna ustanova. Pomenutim projektom planiraju se u 2022. godini pokrenuti sljedeće aktivnosti:

Nakon usvajanja Nacrta prostornog plana područja posebnog obilježja Zaštićeni pejzaž „Trebević“, uz pripremljenu prethodno pomenutu dokumentaciju, pokrenule bi se aktivnosti na izradi projekta za ograđivanje "Planinske botaničke bašte" s nabavkom i ugradnjom ulaznih kapija, kao i radovi na izgradnji i uređenju pješačkih staza u sklopu iste.

Važno je napomenuti da je bilo kakvo izvođenje konkretnih radova uslovljeno prethodnim rješavanjem imovinsko-pravnih odnosa i pribavljanjem propisanih dozvola.

IV. 4.2. Ostali projekti

IV. 4.2.1. Projekat: "Zaštićena područja za prirodu i ljude"

Projekat "Zaštićena područja za prirodu i ljude" Kantonalna javna ustanova provodi već treću godinu sa WWF-om. Trajanje projekta je jednu školsku godinu od septembra do juna (trajanje školske godine). Za ovu školsku godinu, a u okviru dosadašnjih aktivnosti škole su se upoznavale s odabranim područjem, istraživale njegove legende, biodiverzitet i posebnosti. Do kraja ovog polugodišta škole će imati zadatak da razviju maketu odabranog područja sa svim njegovim elementima, te da istraže elemente kulturnog naslijeđa odabranog područja. Sljedeće polugodište će biti posvećeno izradi njihovih školskih projekata. Svaka škola ima zadatak da osmisli projekat koji je usko vezan za područje koje su odabrali.

Na kraju školske godine predviđena je posjeta školama od strane WWF tima, gdje će zajedno sa predstavnicima zaštićenog područja i članovima školskih timova odraditi par aktivnosti u zaštićenom području i proglasiti ih zvanično ambasadorima zaštićenog područja, kao što je bila prethodnu školsku godinu posjeta u OŠ "Srednje", nakon čega bi svaka škola trebala, kroz njihove redovne školske aktivnosti, nastaviti sarađivati sa zaštićenim područjem.

IV. 4.2.2. Projekat: "Monitoring i zaštita šumskih ekosistema od potkornjaka na prostorima zaštićenih područja Kantona Sarajevo"

Za navedeni projekat potpisan je ugovor s Ministarstvom privrede Kantona Sarajevo, broj: 07-07-11-27696/21, od 19.10.2021. i anex Ugovora broj: 07-07-11-27696-1/21 od 24.11.2021. godine.

Na osnovu objavljenog Javnog poziva za dodjelu namjenskih sredstava iz oblasti šumarstva iz Budžeta Kantona Sarajevo, koje je objavilo Ministarstvo privrede, apliciran je projekat koji se odnosi se na zaštitu šuma od štetnih šumskih insekata u državnim šumama, a koje se nalaze u obuhvatu zaštićenih prirodnih područja Kantona Sarajevo.

Cilj projekta je očuvanje i unapređenje šumskih ekosistema, kao i očuvanje i unapređenje biodiverziteta u šumama posebne namjene u obuhvatima zaštićenih prirodnih područja Kantona Sarajevo i njegova realizacija će se odvijati u skladu s usvojenim preporukama za ovu vrstu monitoringa u periodu mart – novembar 2022. godine.

IV. 4.2.3. Projekat: Nature fo Recovery -"Razvoj novih turističkih produkata na području Spomenika prirode Skakavac i njegovog okruženja"

Projektna ideja je zasnovana na razvoju odgovornog turizma, unapređenju turističke infrastrukture i popularizaciji šireg područja Skakavca, osnaživanju turističkog sektora kroz razvoj novih turističkih paketa, te uspostavljanju funkcionalnog turizma na otvorenom.

Projekat je finansiran od strane GIZ-a. Vodeći aplikant prilikom realizacije projekta je Opština Centar, dok su partneri na realizaciji projektne ideje, po unaprijed preuzetim aktivnostima, Ustanova i SERDA. Sveukupna predložena vrijednost za realizaciju projekta iznosi 155.400 eura, od čega su bespovratna sredstva putem programa obezbijeđena u iznosu od 123.900 eura, dok ostatak putem sufinansiranja aplikantata, odnosno Općine Centar, SERDA-e i Ustanove.

Projekat je baziran na realizaciji paketa koji će se sinhronizovano odvijati, a vodit će prema realizaciji slijedećih rezultata:

- Razvoj novih turističkih ponuda sa širokim spektrom aktivnosti na lokalitetu Skakavac, koji će biti fokusirani na određivanje novih turističkih ponuda (paketa) kao i tematskih turističkih ponuda (paketa) sa fokusom na specifičnosti koje se nalaze na lokalitetu Skakavac, koje će biti uključene u standardnu turističku ponudu turističkih operatora (agencija);
- Izrada Plana upravljanja posjetiocima na području Skakavca, koji bi razvio i razradio način upravljanja posjetiocima na širem području Skakavca, odredio potrebnu infrastrukturu i kapacitete nosivosti prostora u skladu s propisanim mjerama zaštite prirode, kao i dao preporuke za prihvata i upravljanje posjetiocima koji neće ugroziti valorizovane prirodne vrijednosti;
- Organizacija treninga izgradnje kapaciteta koja će kao rezultat imati certificirano lokalno poslovanje, jačanje ljudskih kapaciteta preduzeća, NVO i udruga koje djeluju na tom području, turističkih organizacija/agencija, domaćinstava koja već nude ili će ponuditi smještaj i proizvoditi domaću eko/zdravu hranu;
- Unapređenje infrastrukture na području Skakavca kojom će biti obuhvaćena rekonstrukcija stepenica prema vodopadu Skakavac, opremanje turističkom signalizacijom i prikladnim šumskim mobilijarom, pomoć u opremanju potrebnom infrastrukturom pojedinih domaćinstava koji bi pružali

turističke usluge posjetiocima prostora i slično, što bi u konačnici imalo sveukupno poboljšanu turističku infrastrukturu;

- Označavanje, klasifikacija i mapiranje staza, te digitalizacija i razvoj aplikacija za korištenje staza koje će poboljšati ponudu, sigurnost i pomoć u svakodnevnom održavanju i korištenju prostora;
- Razvoj novog marketinškog i promotivnog pristupa za područje Spomenika prirode „Skakavac“ kroz promociju nove zelene ponude i lokacije, kao i razvoj internet-stranice (web) koja će uključivati sve potrebne turističke informacije.

IV. 4.3. Status apliciranih projekata u 2021. godini

IV. 4.3.1. Intereg Adrion-Adriaticaves PLUS

Glavni cilj projekta ADRIATICAVES je uspostavljanje i promocija prirodnog i arheološkog naslijeđa u pećinama ADRION regije kao turističkog proizvoda. Glavni projekat je završen u 2021. godini i nastavak tog projekta je realizovan do kraja juna 2022. godine. Cilj nastavka projekta je isti: unaprijediti aktivnosti i promociju arheološkog naslijeđa – pećina na području Zaštićenog pejzaža „Bijambare“. U tu svrhu održane su četiri radionice i jedan mali događaj sa ciljanim skupinama kojima se prezentirala ideja projekta kao i dosadašnje realizovane aktivnosti.

IV. 4.4. Projekti u fazi realizacije drugih institucija

- Na prostorima Spomenika prirode „Skakavac“ i Zaštićenog pejzaža „Bijambare“ u toku je implementacija dijela aktivnosti u okviru projekata koje finansira EU u okviru programa EU4Business, a za koji su osigurana bespovratna sredstava i to u okviru projekata "Magična penjališta Bosne i Hercegovine“ i "Sarajevo Outdoor City“.

Tako je u toku 2021. godine u sklopu ovih projekata na prostoru Bijambara opremljeno 11 smjerova, od čega su tri desno od Gornje pećine, 1 između Gornje i Srednje pećine i 6 smjerova kod Srednje pećine.

Na prostoru Spomenika prirode „Skakavac“ je na stjenskom masivu koji se prostire uz glavnu pješačku stazu Uževica – pod vodopad Skakavac postavljeno i opremljeno 25 smjerova različite dužine i težine. Svi smjerovi su označeni pločicama s imenima što je neophodno radi orijentacije i težine istih, te radi organizacije koja će biti predstavljena u penjačkom vodiču koji se planira izraditi u toku 2022. godine.

Sljedeći koraci koji su planirani u okviru ovog projekta su opremanje lokacija s informativnim tablama, pravljenje pdf penjačkog vodiča i organizacija rada penjališta na području Zaštićenog pejzaža „Bijambare“, kao i promocija penjališta kroz jedan adekvatan penjački event.

- Centar za okolišno održivi razvoj (COOR) Sarajevo je na osnovu smjernica i zajedničkog dogovora s Ustanovom prema WWF Adria (Program zaštićena područja za prirodu i ljude II - program podrške organizacijama civilnog društva) u 2021. godini aplicirao projekat "Uspostavljanje sistema praćenja ilegalnih aktivnosti u zaštićenim prirodnim područjima Kantona Sarajevo“.

Pomenuti projekat je odobren od strane WWF Adria i u okviru njega su planirane aktivnosti koje se odnose na uspostavljanje i kreiranje online sistema dojava ilegalnih i neodrživih aktivnosti na zaštićenim

prirodnim područjima. Na ovaj način bi se uspostavilo bolje uključivanje javnosti, te efikasniji i transparentniji rad nadzorne službe što će u konačnici voditi i većoj zaštiti ovih područja. Projekat je u završnoj fazi i njegov završetak se očekuje u 2022. godini.

- UNDP-GEF Project: "Improved Financial Sustainability and Strengthened Resilience of Protected Areas Through Development of Sustainable Recreation and Partnership With Private Sector" (Jačanje finansijske održivosti zaštićenih područja kroz unapređenje turizma i jačanja partnerstva s privatnim sektorom).

Javna ustanova se uz konsultacije s UNDP-om uredom u Bosni i Hercegovini uključila u razvoj projektnog prijedloga GEF -7 pod nazivom "Jačanje finansijske održivosti zaštićenih područja kroz unapređenje turizma i jačanja partnerstva sa privatnim sektorom", te je kroz davanje pisane saglasnosti potvrdila spremnost za saradnju i sufinansiranje projektnih aktivnosti koje će se realizovati na zaštićenim prirodnim područjima Kantona Sarajevo u razdoblju trajanja od 2022. do 2026. godine.

Sufinansiranje će se odnositi na aktivnosti koje doprinose praktičnom unapređenju upravljanja zaštićenim područjima i boljem statusu biološke raznolikosti kroz jačanje otpornosti ključnih vrijednosti biološke raznolikosti na uticaje klimatskih promjena i poboljšane promocije prirodnih vrijednosti, proizvoda i usluga u ciljanim zaštićenim područjima.

- Centar za okolišno održivi razvoj Sarajevo u saradnji sa Javnom ustanovom vrši istraživanje i inventarizaciju reptile na području Spomenika Skakavac i Vrela Bosne s ciljem utvrđivanja prisutnih vrsta. Finansijska sredstva su osigurana putem projekta preko Fonda za zaštitu okoliša FBiH.

-REC izradiće Plan upravljanja otpadom vezano za zaštićena područja Kantona Sarajevo. Ovim dokumentom se stvaraju uslovi za sigurno sakupljanje i odlaganje otpada. Finansijska sredstva su osigurana putem projekta preko Fonda za zaštitu okoliša FBiH.

Predsjednik
Upravnog odbora

Mario Vukasović

Broj:01- 749 /22

Sarajevo, 12.08.2022. godine